

STRESZCZENIE

rozprawy doktorskiej pt.

Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego / Powiatowy Urząd do spraw Bezpieczeństwa Publicznego jako element systemu lokalnej władzy w latach 1944–1956 na przykładzie powiatu miechowskiego,

napisanej pod kierunkiem dra hab. Filipa Musiała, prof. AIK i dra Michała Wenklara.

Podjęte przez autorkę badania naukowe miały na celu ustalenie roli Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego / Powiatowego Urzędu do spraw Bezpieczeństwa Publicznego w Miechowie w sprawowaniu władzy oraz udowodnienie tezy, że urząd ten był specjalnym narzędziem sprawowania władzy komunistycznej we wskazanym okresie. Autorkę zbadła również relacje między pracownikami tego urzędu a innymi mieszkańcami powiatu – członkami partii, innymi urzędnikami oraz zwykłymi ludźmi. Badania dotyczyły także roli funkcjonariuszy policji politycznej w usunięciu przedstawicieli starej, przedwojennej elity władzy i ukształtowaniu nowej.

Proces wymiany polskiej elity władzy rozpoczął się wraz z wkroczeniem Sowietów do Polski. Osoby uznane przez reżim za niebezpieczne lub wrogie nowej władzy były systematycznie usuwane z instytucji i przestrzeni publicznej. Polscy komuniści, roszczeni sobie prawo do rządzenia państwem, zaczęli zastępować osoby o najwyższej wartości dla narodu ludźmi z awansu, pochodzącymi głównie z nizin społecznych. Awansujący prezentowali już inną obyczajowość. Obce były im ideały i normy moralne, charakterystyczne dla przedwojennych elit. Ideologia komunistyczna nie potrzebowała ludzi z własnymi przekonaniami, ale ludzi „nowego typu”, bez własnych poglądów i gotowych wykonywać wszystkie polecenia płynące z góry.

Powiat miechowski wybrano jako rejon badań ze względu na jego typowo wiejski charakter, gdzie relacje międzyludzkie są zwykle bardzo bliskie. Pozwoliło to lepiej ukazać interakcje funkcjonariuszy PUBP z resztą społeczności, zarówno na gruncie służbowym jak i prywatnym.

16 stycznia 1945 r. Armia Czerwona wkroczyła w powiat miechowski. W następnych dniach rozpoczął jawną działalność Komitet Powiatowy PPR, a 18–19 stycznia 1945 r. Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego. Z chwilą pojawienia się Sowietów

w powiecie, komuniści zaczęli realizować plan przejęcia pełni władzy, usunięcia oponentów i całkowitego podporządkowania sobie społeczeństwa. Realizacja tego planu opierała się głównie na działaniach policji politycznej, która miała rejestrować, kontrolować, przeciwdziałać oraz likwidować wszystkich potencjalnych wrogów „ludowego” państwa.

Przejętą władzę komuniści utrzymali dzięki instytucjom siłowym – wojsku i aparatowi represji. PUBP był kluczowym elementem systemu władzy, bojówką partyjną – stworzoną i zarządzaną przez PPR. W systemie władzy resort bezpieczeństwa pełnił rolę wykonawczą dla poleceń partii, a przez to rolę dominującą w procesie podporządkowania społeczeństwa.

Zarówno członkowie Powiatowej Rady Narodowej jak i funkcjonariusze PUBP w Miechowie stanowili elitę władzy wśród mieszkańców powiatu miechowskiego, gdyż przede wszystkim to oni mogli sprawować władzę w regionie i cieszyć się płynącymi z niej przywilejami. Od połowy 1947 r. szef PUBP uczestniczył w obradach Egzekutywy KP PPR/PZPR i w podejmowaniu decyzji dotyczących całego powiatu. Dzięki szerokim uprawnieniom, funkcjonariusze uzyskali władzę nad mieszkańcami powiatu. Mogli każdego inwigilować i aresztować, zwykli ludzie byli bezbronni wobec takiej władzy.

Praca została przygotowana głównie w oparciu o źródła archiwalne, w szczególności materiały zgromadzone m.in. w Archiwum Narodowym oraz Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej.

